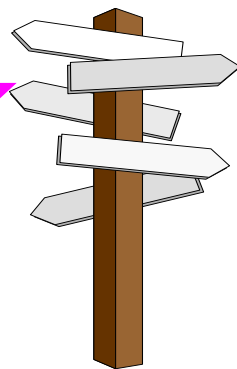

Útjelző

2002 SZEPTEMBER

Az E.K.E. Bánsági Osztályának ismertetője

II. évf. 6. sz.

Pálkovács István

Egy újabb Temes megyei 1848-49-es emlékmű „felfedezése”

1997-ben tettem közzé a Temesvári Új Szó Keresztmetszet oldalain a felhívást, amelyben arra kértem olvasóinkat, hogy jelentkezzenek a temesvári RMDSZ irodában, ha tudnak valamit az Újbeseňyő-i 1849-es obeliszkről, melyről egykori újságokból értesültem. Ekkor még senki sem jelentkezett.

Még ebben az évben, majd 1998-ban két ízben is bejártam Újbeseňyő (Dudeștii Noi) temetőjét, központját, az ottani katolikus templom környékét – sikertelenül – a korabeli újságokban leírt obeliszket nem sikerült megtalálnom.

Azóta számtalanszor elmondtam – különböző személyekkel való találkozásaim alkalmával – hogy keresem az újbeseňyői 1849-es emlékművet, de sehol sem bukkanok a nyomára (ellenben a többi: gyertyámosi, sándorházai, dettai, nagyszentmiklósi, stb., emlékművel).

Végül is a temesvári Sztupár Zoltán zenetanár, az Erdélyi Kárpát Egyesület Bánsági Osztályának tagja – egyik közös kirándulásunk alkalmával – elmondta, hogy ő tud egy Újbeseňyő határában (a szántóföldeken) lévő obeliszkről amit a helybeliek Dózsa emlékműnek neveznek. Dózsa emlékműről én nem tudtam, így valami sejtélem lappangott bennem: nem az 1849-es emlékműről van-e szó ?

Majd egy évnyi töprengés után, csak 2002 nyarán nyílt alkalmunk rá, hogy kimenjünk együtt Újbeseňyőre megnézni azt a bizonyos emlékkövet. Kellemes meglepetésünkre – sejtémem bebizonyosodott – az Újbeseňyő határában lévő emlékkő valóban a korabeli sajtóból immár ismert, az 1849-es „temesvári csatá”-ban elesett 54 szabadságharcos emlékére (1905 szeptember 24-én) emelt obeliszket volt.

(folytatás a második oldalon)

**G.Szabó László és Sztupár Zoltán,
közvetlenül az obeliszket körülölelő növényzet
titkának felfedése után**

(foto: Pálkovács)

(Pálkovács István beszámolójának folytatása az első oldalról)

A cserjéktől eltakart, egy kukoricaföld kellős közepén meglelt emlékkő felirata a következő:

**„A szabadságharc hőseinek
1849-49”**

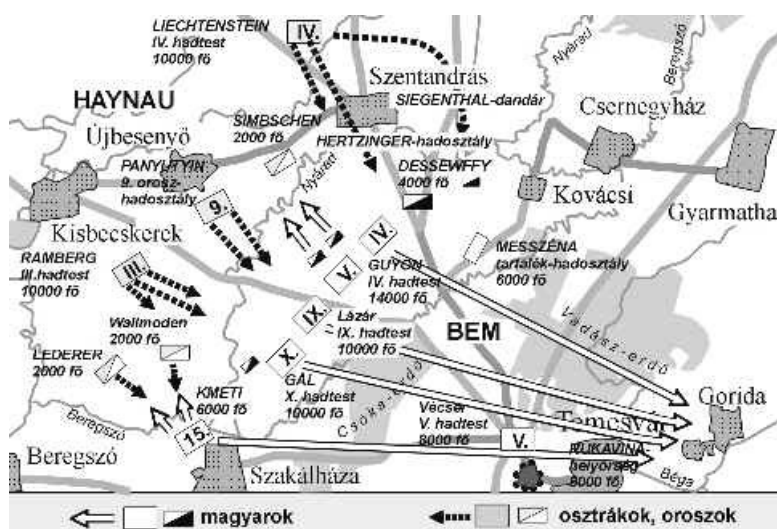
**„Itt nyugszik a
Szabadságharc
54 névtelen hőse, akik
1849 aug. 9-én e helyen
lefolyt csatában haltak meg
hazájukért”**

**„A névtelen hősök emlékét
megörökítették Újbesenyő
község lakosai
1905 évben”**

Mindhárom szöveg magyar és német nyelven egyaránt szerepel a kövön. A három méter magas carrarai márványból készült obeliszk Kapfer György temesvári kőfaragó mester munkája. Az emlékmű helyét Niesz Péter adományozta. A felavatási ünnepségről a Temesvári Hírlap 1905-ös, szeptember 25-i száma értesít.

A „felfedező”, Sztupár Zoltán, Szabó László és Pálkovács István – az E.K.E. Bánsági Osztályának, valamint a Partiumi és Bánsági Múemlékvédő és Emlékhely Bizottság tagjai – civil szervezeteik nevében vállalták a restaurációs munkálatokat is.

Az obeliszk méltó emléket állít az ott lezajlott „temesvári csatá”-ban (1849 augusztus 9) elesett névtelen hősöknek és egyben a csata színhelyének megjelölését is képezi.

**Az 1849 augusztus 9-én
Temesvár-tól északnyugatra,
Újbesenyő határában
lezajlott csata hadszíne**

2002 július 1. és 2002 szeptember 30. közötti EKE túrák, kirándulások és rendezvények

2002 július 6	Autóskirándulás	Koszorúzás a Téry Ödön emléktábla avatáson Óbébán – kiruccanás a hármashatárhoz (HU – RO – YU)	9 résztvevő
2002 július 20 – 21	Hegytúra	Ruszkahavas : „Căpriorul” menedékház – Pádes csúcs	10 résztvevő
2002 július 30	Rendezvény	Az Agria Túrakerékpáros Egyesület tagjainak fogadása Eger városából – végvárlátogató túrájuk alkalmából	6 résztvevő
2002 július 31 – 2002 augusztus 4	E.K.E. Vándortábor	A Gyergyó-i medence és környéke	15 résztvevő
2002 augusztus 13 – 17	Hegytúra + sátortábor	Szászabánya – Néra völgye – Damian erdészlak – Beu patak völgye	4 résztvevő
2002 augusztus 22 – 25	Hegytúra	Szászabánya – Susara patak völgye – Szászabánya – Néra völgye – Szászabánya – Beusnica vízesések – Szászabánya	4 résztvevő
2002 szeptember 21	Gyalogtúra	Gyiroki erdő – Temes folyó partja	4 résztvevő

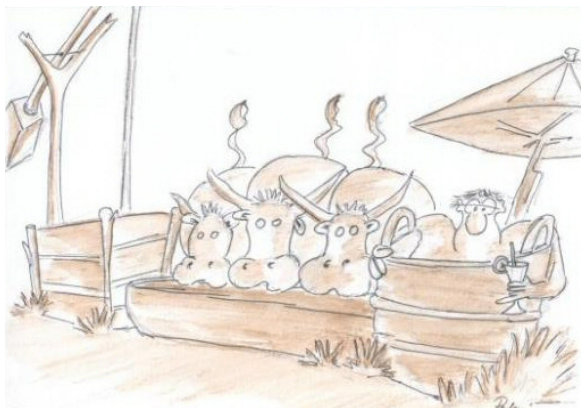
Környezetvédelem

Egyesületünk egyik alaptevékenysége a környezet- és természetvédelem. Ezek a bioszféra létének s így az emberi létnek is függvénye, egyben feltétele, mert a természeti törvények ránk is vonatkoznak. A környezetvédelem az ember által okozott, vagy okozandó (megelőzni mindig olcsóbb !) kár minimalizálását jelenti a természetes és mesterséges (épített) környezet, vagyis az ember érdekében. A természetvédelem feladata elsősorban a tudományos és kulturális szempontból kiemelkedő jelentőségű értékek védelme, megőrzése. Tágabb értelemben a természettel való – az ember hosszútávú érdekeit is figyelembe vevő – gazdálkodást jelenti.

A természetvédelem tárgyai, jellegük szerint, az alábbi kategóriákba sorolhatóak:

- földtani értékek (barlangok, sziklaformák, kőzetfeltárások, kövületek, kunhalmok, szikes talajok, ...)
- víztani értékek (források, folyók, vízések, tavak, mocsarak, lápok, ...)
- növénytani értékek (fajok, populációk, élőhelyek, arborétumok, öreg fák, fasorok, ...)
- állatok (fajok, populációk, élőhelyek, ...)
- tájképi értékek (jellegzetes tájrészletek, völgyek, települések, ...)
- kulturtörténeti értékek (tanyavilág, szőlőművelési- és borászati emlékek, pásztorkodási formák, régi építészeti emlékek, régészeti feltárások, történelmi emlékhelyek, háziásított ritka állatfajták, ...)

Ha ráeszmélünk arra, hogy az emberiség észszerűtlen életvitelével csak az utóbbi két évtized alatt ezernél több növény- és állatfaj valamint populáció kipusztulásához vezetett, hogy jelenleg 11.000 fölött van azon növény- és állatfajok száma melyeknek a pusztaság megmaradása is veszélyben van, akkor valamit tennünk kell. Korunk felgyorsuló ipari fejlődése oly méretű, hogy már rövid távon – egy generáció élete alatt – visszaütnek azok a környezeti károsodások, melyeket öngyilkos módon elkövetünk ...

Ökoturizmus (Petrényi József karikatúrája)

Az előbbieken felsorolt kategóriák védett területének nagysága és összetettsége függvényében, jelentőségük és jogi besorolásuk alapján, lehetnek nemzeti parkok vagy természetvédelmi területek.

A nemzeti parkok nagyterjedésű, nemzetközi szempontból is fontos, többértékű (földtani, víztani, növénytani, állattani, tájképi, kuturtörténeti) jelleggel bíró területek, melyeknek a tudományos kutatás és az ismeretterjesztés egyaránt hasznosít. Temes megye területén nincsen nemzeti park, de megemlíthetjük a bányászati turistáknak is oly kedves Retyezát-beli nemzeti parkot, melynek mai területén 1927-ben Nyáradi Eraszmus Gyula neves botanikus javaslatára létesült Románia első rezervátuma. Később, 1935-ben Borza Alexandru botanikus tudós hozzájárulásával hozták létre a Retyezát Nemzeti Parkot a természeti szépségek megőrzésére, a ritka vagy endemikus (csak itt fellelhető) növények, a kipusztulással fenyegetett állatok védelmének biztosítására. 1999 óta a park 12.000 hektár területet ölel fel, amiből 1.630 hektár központi, szigorított tudományos rezervátumként nyilvántartott terület. A nemzeti parkon kívül létrehoztak egy biztonsági övezetet, amely területileg meghaladja a Retyezát hegységet is. Összesítve, a védelem alatt álló terület így meghaladja a 38.000 hektárt.

Itt kell megemlítenünk, hogy a Temesváron székelő Délvidéki Kárpát Egyesület és a Délmagyarországi Természetudományi Társulat már az első világháború kitörése előtt foglalkozott a Retyezát rezervátummá nyilvánításának gondolatával. Az első jogelődünknek tekintett Délvidéki Kárpát Egyesület megalapításának gondolata is e hegység vonulatainak megfigyelése (1891 július 4-én, naplementekor) nyomán született. Az egyesület jelvényén bányászati sas látható miként a csőrében és karmai között gyopárvirág szállakat tart. Ezt az óriás-ragadozó madarat ők még csodálhatták, de azóta kipusztult. Az utolsó példányt 1935-ben lőtte le a Temesvári Múzeum Természettudományi Osztályának vezetője, hogy konzerválva (kitömve) az utódok is láthassák. Ma is megtekinthető.

Időközben az említett gyopárvirág is felkerült a védett növények listájára. Az 1934 – 1948 között működő EKE Bányászati Osztálya indulójának refrénje is hirdeti: „Gyopárvirág zászlónk jele/Éljen a bányászati EKE”. Az 1991-es újjáalakulást követően az EKE első jelvénye egy gyopárvirág volt. Mai jelvényünk egyik alapszimbóluma szintén a védett gyopárvirág.

Mindezekkel hangsúlyozni szerettem volna, hogy természetszeretetünk és természetvédelmi ténykedésünk ikertestvérek voltak és azok maradnak. A következőkben pedig, írásainkban is sorozatosan kitérünk Temes megye természetvédelmi területeinek és a délbányászati nemzeti parkjainak leírására, valamint szólunk majd a természetvédelmi törvényekről és a polgári természetőrök tevékenységéről.

G. Szabó László

Téry Ödön emléktábla Óbébán

A Csongrád Megyei Természetbarát Szövetség kezdeményezésére ez év július 6-án, egy határmenti turistatalálkozó keretében emléktáblát avattunk Óbébán, Téry Ödön tiszteletére, aki ebben a kis alföldi faluban látta meg a napvilágot 1856 július 4-én.

Jeles turistaelődünkről tudni illik, hogy tevékenysége nagyrészt a Tatra hegységre terjedt ki, melynek kiváló ismerője volt.

Barátokat fogadtunk Eger városából

A törökök fölött aratott győzelem 450 éves évfordulóját négy egri kerékpáros sportoló – mindannyian az **Agria Túrakerékpáros Egyesület** tagjai – úgy kívánta emlékeztetessé tenni, hogy egy több mint 1700 kilométeres túrára indultak, mely során felkeresték a jelesebb egykori végváratokat ahol az 1552-es hadjárat során harcok voltak. Szlovákiai (Fülek), dunántúli (Győr, Pápa, Veszprém, Székesfehérvár, stb.), horvátországi (Eszék) és szerbiai (Zombor, Szabadka) városok meglátogatása után, Szeged érintésével július 30-án érkeztek Temesvárra.

A városunkban működő Cicio-Club valamint egyesületünk fiatal kerékpárosai Bilédnél találkoztak velük és onnan vezették be őket a városba, ott is egészen a városházáig, ahol Gheorghe Ciuhandu polgármester úr fogadta, immár kísézőikkel együtt a küldöttséget, akik átadták Eger város polgármesterének üzenetét és szimbólikus ajándékát.

Fogadás a temesvári polgármesternél

A kedélyes találkozó után szálláshelyükre kísértük vendégeinket, majd este 6 órától városnéző körútra indultunk velük, Pálkovács István avatott helytörténészünk vezetésével. Végül a nap fáradalmait temesvári sör kóstolgatása közben, baráti eszmecsere és csevegés mellett pihentük ki.

Másnap, a modern idők egri vitézei Arad felé vették útjukat, ahonnan Lippa, Solymos, Világos és Borosjenő érintésével visszavezetett útjuk Magyarországra. Szombaton (augusztus 3-án) délelőtt 11 óra körül érkeztek Eger város főterére, a polgármesteri hivatal elé, ahol méltó ünneplésben részesültek. (I.M.)

Millés

**Útjelző – Az Erdélyi Kárpát Egyesület Bánsági Osztályának
negyedévenként megjelenő ismertetője – Térítés nélkül terjesztendő
Szerkeszti: Illés Mihály – e - mail: utjelzo@ekeban.ro**